

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaal- ja haridusteaduskond

Riigiteaduste instituut

Grete Mark

Eeldused täidesaatva ja seadusandliku võimu koostööks reformide
läbiviimisel: Ukraina näide

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Piret Ehin, Phd

Tartu 2015

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud. Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace.

..... /Grete Mark/

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1. REŽIIMI SIIRDE JA SEDA MÕJUTAVAD TEGURID.....	6
1.2 Režiimi siirde faasid.....	6
1.2. Konstitutsioonilised valikud ja nende mõju reformisuutlikkusele.....	7
1.3. Institutsionaalse koostöö tähtsus siirdekontekstis.....	8
2. UUED VÕIMUORGANID UKRAINAS JA NENDE POLIITILISTE PROGRAMMIDE ANALÜÜS.....	11
2.1 Ülevaade riigipöördest Ukrainas ja sellele järgnenud erakorraliste presidendivalimiste analüüs.....	11
2.1.1 Maidani revolutsioon.....	11
2.1.2 Ennetähtaegsed presidendivalimised ja valimistulemused.....	13
2.1.3 Petro Porošenko platvorm ja programm.....	14
2.2 Erakorralised parlamendivalimised ja koalitsioonivalitsuse moodustanud jõud.....	16
2.2.1 Ülevaade erakorralistest parlamendivalimistest.....	16
2.2.2 Valimistulemused ja koalitsioonivalitsuse moodustamine.....	17
2.3. Hinnang presidendi ja parlamendi poliitiliste programmide kattuvusele.....	20
2.3.1 Euroopa- ja venemeelsed jõud parlamendis.....	20
2.3.2 Sõda Ida-Ukrainas.....	22
2.3.3 Parteide nägemus majanduspoliitikast.....	23
KOKKUVÕTE.....	25
KASUTATUD KIRJANDUS.....	27
SUMMARY.....	34

SISSEJUHATUS

Kahekümnenda sajandi lõpus, kui Nõukogude Liit lagunes, sai uued postkommunistlikud riigid jagada poliitilise režiimi järgi kolme gruppi: demokraatlikud riigid (näiteks Poola, Tšehhi, Ungari), autoritaarsed riigid ning hübriid režiimiga¹ riigid, mis paigutuvad kahe jaotuse vahele. Hübriid režiimiga riikides on välja kujunenud osad demokraatia ilmingud, nagu rahva esindamise funktsioon institutsioonidel ja poliitiline konkurents, kuid need ei vasta siiski liberaalse riigi standarditele: ebaõiglasel valimised, ulatuslik korrupsioon, kodanikuvabaduste mitte tunnustamine, opositsiooniparteide nõrkus võrreldes tugeva koalitsiooniga ning nõrgad sidemed rahva ning poliitiliste esindajate vahel. (Bunce 2008: 35) Sellise pärandi jättis endine president Viktor Janukovõtš uutele võimudele Ukrainas.

Viktor Janukovõtši valitsusaegset Ukrainat ei saa panna otsesesse võrdlusesse 1990-ndate postkommunistlike riikidega, kuna riigis olid välja arenenud demokraatia ilmingud. Siiski ei toimi Ukraina nii, nagu üks demokraatlik riik peaks. Freedom House'i andmetel on tänaseks Ukrainas demokraatlikud vabadused vaid osaliselt tagatud (Roynance 2015). Ulatuslik korrupsioon, ebaõiglasel valimised, presidendi kätte koondunud võim ning mõneti ebalegitime riigi valitsemine on muutnud Ukraina ebaefetiivseks riigiks. Sarnaselt 1990-ndate algul iseseisvunud riikidele, sõltub Ukraina edasine areng sellest, millised on uued poliitilised jõud, millist poliitikat nad edendavad ning kui efektiivselt suudavad uued võimuorganid koos töötada.

Bakalaureusetöö eesmärgiks on uurida, mil määral kattuvad Ukrainas täidesaatva ja seadusandliku võimu poliitilised programmid ning mil määral jagavad võimuorganid sarnast ideoloogiat. Koostöö tõhusus otsustab suuresti selle, kui keeruline ja aega nõudev on reformide läbiviimine. Olukord, kus valitsus ja parlament ei suuda reformide vajalikkuses ja sisus kokku leppida, võib tugevalt õõnestada ja kahjustada kogu reformiprotsessi ning selle legitiimsust.

Bakalaureusetöö on jagatud kaheks osaks, millest esimeses osas annan ülevaate teoreetilisest käsitlusest, mis keskendub siirde kontekstis olevate riikide demokraatia konsolideerumisele ning seda mõjutavatele teguritele. Esimene osa on omakorda jaotatud kolmeks alapeatükiks, milles esmalt toon välja Thomas Carothersi režiimi

¹ hybrid regime (Bunce 2008: 35)

siirde käsitlese, teiseks annan lühiülevaate riikide valitsemisvormidest ja kolmandas alapeatükis analüüsin nende mõju siirdeühiskonnale ning demokraatia konsolideerumisele. Teises lõputöö osas vaatlen 2014. aastal Ukrainas toimunut ning annan hinnangu seadusandliku ja täidesaatva võimu eeldustele koostöö tegemisel. Töö empiiriline osa on jaotatud kolmeks alapeatükiks. Esimene keskendub Ukrainas toimunud revolutsioonile ning ennetähtaegsete presidendivalimiste valimistulemusele. Teises peatükis vaatlen lähemalt, kuidas toimusid erakorralised parlamendivalimised ning millised jõud moodustasid uue parlamendi. Kolmandas analüütilises peatükis annan ma oma hinnangu uute jõudude poliitilise programmi katvusele, mis on eelduseks reformide edukale läbiviimisele.

Välismeedias ei ole väga laialdaselt kajastatud Ukraina institutsioonide vahelise koostöö sujuvust ja selle olulisust: infoallikate keskmes on suuresti Ukrainas toimuv sõda ja majanduskriis. Uurimistöö peamine olulisus seisneb analüüsis, mis näitab, kuidas Ukrainas sisepoliitika toimib ja kuidas institutsioonide vaheline koostöö soodustab või takistab reformide läbiviimist. Ukraina edu jaoks on see võtmetähtsusega küsimus, kuna teised postkommunistlikud riigid on korduvalt näidanud, et kui seadusandlikul ja täidesaatval võimul või presidendil ja valitsusjuhil tekib ummikseis, kui ei suudeta konsensule jõuda, jääb reformiprotsess poolikuks.

1. REŽIIMI SIIRDE JA SEDA MÕJUTAVAD TEGURID

Ukraina puhul pole tegemist puhta post-kommunistliku siirdega. Seevastu on praegusel siirdel Ukrainas neid elemente, mis olid iseloomulikud post-kommunistlikele riikidele Nõukogude Liidu lagunedes. Täielik demokraatia ja turumajanduse areng ei ole riigis toimunud ning on jäänud lõpetamata. Ukrainal on juba kolmas võimalus, pärast Nõukogude Liidu lagunemist ja Oranži revolutsiooni, hakata demokraatiat reformide teel kinnitama ning vabaneda lõplikult Nõukogude Liidu kommunismi pärandist. Teooria peatükis vaatab autor lähemalt siirde mõju reformiprotsessile, sealjuures rõhuasetus on valitsemisvormide mõjul riigi reformimisele.

1.2 Režiimi siirde faasid

Thomas Carothers väidab enda töös, et riigid, mis on loobunud autoritaarsest valitsemisest, võib nimetada demokraatia poole liikuvateks režiimi siirde alustanud riikideks. Carothers toob enda lähenemises välja kolm post-kommunistlikust režiimist demokraatiale ülemineku etappi (Carothers 2002: 6-7):

- 1) avanemine², kus mittedemokraatlikkus režiimis tekivad lõhed ning režiimi muutumisele eelnevad mitmed situatsioonid, mis õõnestavad autoritaarset süsteemi veelgi.
- 2) läbimurre³, kus vana süsteem laguneb koost ja kujuneb uus poliitiline režiim
- 3) konsolideerumine⁴, kus uue režiimi (demokraatia) kinnistamiseks viiakse läbi ühiskonnas olulisi muudatusi, et saavutada demokraatlik ning efektiivne uus poliitiline süsteem (institutsionaalsed reformid, demokraatlikud valimised, kodanikuühiskonna kaasamine)

Demokraatiale üleminekul on oluline, et 'läbimurde' etapis saaksid toimuda vabad, võrdsed ja konkurentsivõimelised valimised. Kui võimuvahetus on toimunud, peavad uued jõud astuma vajalike samme uue ning hapra režiimi kindlustamiseks. Edukas

2 opening

3 breakthrough

4 consolidation

demokraatia konsolideerumine eeldab väga edumeelsete ja kiirete reformide läbiviimist, mis hakkaksid ka võimul olevaid institutsioone ennast piirama. (Schedler 1999: 95) Sealjuures on ülioluline demokraatia konsolideerumise käigus vaadata, kes on poliitilise võimu juures ning kui efektiivselt ja demokraatlikult suudetakse riiki reformima hakata. Vanadel võimudel, olles valitsenud riiki mittedemokraatlikel alustel, on raske muuta enda harjumusi. Poliitilistes süsteemides on oluline teatav uudsus liikmete näol ning kindlameelne ja ühine siht jätta maha vanad kombesid ja muuta ühiskonda.

Ulatuslike reformide edu riigis, mis on ebastabiilses olukorras, määrab suuresti ka riigijuhi roll. Üleminekuperioodil saadab juhti edu, kui ta suudab suruda läbi vajalikud reformid, sealjuures tehes kompromisse, et tagada stabiilsus ning ühtekuuluvustunne teiste võimul olevate institutsioonidega. Kui võimul olevad jõud ei suuda leida üksmeelt, aeglustab see reformimise protsessi, mis seab omakorda uue režiimi püsima jäämise ohtu. Selleks, et saaksime täpselt aru, kes riigis juhi rolli täidab, on oluline võtta arvesse riigis kehtiv konstitutsiooniline struktuur.

1.2. Konstitutsioonilised valikud ja nende mõju reformisuutlikkusele

Siirde kontekstis on riigi jaoks oluline, milline valitsemisvorm kehtestatakse, kuna see hakkab mõjutama siirde tulemusi ning demokratiseerumise edukust. Selles peatükis toon ma välja peamised valitsemisvormid ning annan ülevaate läbi näidete, milline on nende mõju siirde kontekstis uue režiimi konsolideerumisele.

Valitsemisvormid võib jagada üldjuhul kolmeks: parlamentaarne, presidentaalne ja pool-presidentaalne (hübriid-mudel parlamentaarsest ja presidentaalsest). Parlamentaarse ja presidentaalse valimissüsteemi vahel on kolm olulist erinevust (Lijphart, 2009: 122). Esiteks, parlamentaarses süsteemis kannab seadusandja ees vastutust valitsuse juht ja tema valitsus, nad sõltuvad seadusandja usaldusest ning seadusandja võib nad ametist vabastada umbusaldushääletusega. Presidentaalses süsteemis valitakse valitsuse juht (president) põhiseadusega ettenähtud perioodiks ning tavalistel⁵ asjaoludel ei ole teda seadusandja umbusaldushääletusega võimalik sundida tagasi astuma.

⁵ presidendi tagandamine võimalik näiteks kriminaalse süüteo eest süüdistusprotsessis

Teine erinevus parlamentaarse ja presidentaalse valitsemisvormi vahel on, et presidendid valitakse kas üldvalimistel valitud valimiskogu poolt või otsevalimistel. Peaministri valib seadusandlik kogu, kusjuures valimine võib toimuda eri viisidel. Näiteks Saksamaa kantsleri valib Liidupäev, Ühendkuningriikis nimetab kuningas või kuninganna tavaliselt valimistel enim saanud erakonna juhi peaministriks. (Lijphart, 2009: 122)

Kolmas ning siirdekontekstis kõige olulisem erinevus on, et parlamentaarsetes süsteemides on ühine või mitmeisikuline täitevvõim, samas kui presidentaalsetes süsteemides on üks ainuisikuline ja jaotamatu võimuga täitevvõim. Kui parlamentaarses valitsuses peaministri positsioon võib valitsuses varieeruda ülekaalust kuni põhimõttelise võrdsuseni teiste ministritega, siis presidentaalsete valitsuste liikmed on seevastu kõigest presidendi nõunikud ja alluvad. (Lijphart 2009: 123) Kui parlamentaarsetes süsteemides langetab kõige tähtsamaid otsuseid valitsus kui tervik, siis presidentaalsetes süsteemides võib president teha otsused valitsuse nõuande kohaselt või ilma selleta või selle vastaselt.

Süsteemid, milles valitakse üldvalimistel nii president kui ka parlamentaarne peaminister, nimetatakse poolpresidentaalseteks. Nende süsteemide liigitamisel on oluline küsida: kellel on rohkem võimu valitsusjuhina – kas peaministril või presidendil? Iirimaal ja Islandil näiteks on presidendid nõrgad ning demokraatia toimib paljuski nagu tavaline parlamentaarne süsteem. Prantsusmaa juhtum on aga keerulisem. Presidendi võim põhines vaid tugeval parlamentaarse enamuse toetusel. Sellisel juhul, kui president peaks kaotama parlamendiamuse toetuse, siis muutub presidentaalne süsteem parlamentaarseks. (Lijphart 2009: 126) Näiteks 1986. aastal, mil gaulle'istid ja vabariiklased võitsid seadusandliku võimu, sai Jacques Chirac peaministriks. Välja arvates välis- ja kaistepoliitilised teemad, oli tolelaegne president François Mitterrand pigem kõrvalseisja, samas kui Chirac oli Prantsusmaa poliitiline juht. (Huber 1996: 28)

1.3. Institutsionaalse koostöö tähtsus siirdekontekstis

Valik presidentaalse, parlamentaarse või pool-presidentaalse valitsemisvormi vahel määrab ära, kuidas on võim riigis jagunenud ning milliselt hakatakse uues režiimis muudatusi ellu viima. Kõigi kolm vormi võivad toetada ühiskonnas vajalike muudatuste

tegemist, ent samas kaasnevad iga valitsemisvormiga teatud ohud, mida tuleks vältida selleks, et demokraatia kindlustamine oleks edukas.

Presidentaalne valitsusvorm võib soodustada riigi kiiret reformimist. Kui presidendil, täidesaatva võimu esindajal riigis, on tugev ning ühtne esindatus seadusandlikus kogus, kiirendab see ülemineku perioodil oluliste reformide vastu võtmist, kuna eelnõude läbirääkimistele kulub suure toetuse tõttu vähem aega. Sealjuures esinevad siirde kontekstis presidentaalsete süsteemi puhul ka erinevad ohud. Presidentaalne valitsemisvorm võib seada kahtluse alla tehtud otsuste legitiimsuse ning presidendi sõltumine erakondlikust võimust on ebastabiilne, sest presidendi võim on tugev täpselt nii kaua, kui tal on toetus. Kui presidendi erakonnal puudub enamuse toetus, võib see põhjustada patiseisu, kus seadusandlik võim (parlament) ning täidesaatev võim (president) on erimeelt. Näiteks 1993. aasta Venemaal põhjustas tolleaegse presidendi Boriss Jeltsini võimu tsentraliseerimine konstitutsioonilise kriisi. Reformimeelsel täidesaatval ning kommunistlike vaadetega seadusandlikul võimul oli vastandlik nägemus Venemaa tulevikust, mis tekitas konflikt parlamendi ja presidendi vahel. Konsensuste puudumine muutis reformide ja seaduste vastuvõtmise seetõttu liialt aeganõudvaks. Selle asemel, et reformida institutsioone, üritas president Jeltsin juhtida riiki isiklike ukaasidega, mis aga võttis täidesaatvalt võimult võimaluse esindada enda valijate huve. (Kuusmann, Ossinovski, Tüür, Kannike 2012) Võimu kuritarvitamine, üritades kindlustada enda postisooni poliitilise liidrina, viib aga suuna demokraatialt mujale ning õhnestab habrast ja alles väljakujunemise järgus olevat režiimi veelgi. Demokraatia tugevdamine siirdeühiskonnas sõltubki suuresti sellest, millise iseloomuga institutsioonide kätte võim satub.

Parlamentaarne valitsemisvorm, mis kõrvaldab ohu võimul koonduda ühe valitseja kätte, võib presidentaalsetest riigikorrast olla edukam. Vabade, võrdsete ning konkurentsivõimeliste valimiste teel valitud parlament ning valitsus kindlustavad võimulolijate arvamuste mitmekesisuse, mis tagab parema rahva esindatuse. See on oluline, et hoida rahva seas usaldust ning rahumeelt. Selleks, et pakkuda kodanikele turvatunnet ja rahulolu, on vaja viia läbi riigis ümberkorraldused ning vabaneda kommunismi- või vana võimu pärandist. Siirderežiimidel on aga peal surve ruttu toota häid tulemusi, kuna see tagab rahva kannatlikkuse. Parlamentaalsete valitsemisvormiga riigis võib riigikorraldus panna rahva kannatlikkuse proovile, kuna reformide elluviimine võib olla ilma kindlakäelise liidrita (nagu on president presidentaalsetes

valitsemisvormis) ning mitmesuguste arvamuste korral aeganõudev. Näiteks üks põhjuseid, miks ei suutnud Eesti 1930ndatel hoida demokraatiat, oli väga liberaalne põhiseadus, mis andis kogu võimu parlamendile ja seetõttu vahetusid valitsused väga tihti. Keskmise valitsuse eluiga oli 300 päeva ning sellest tingitult oli raske seadusi ellu viia, kuna reformide läbiviimise protsess kestis kauem kui valitsus ise. (Siaroff 1999; 108-111) Parlamentaalne valitsemisvorm on edukas siis, kui parlamendis ja valitsuses on laiapõhjaliselt esindatud jõud, kes jagavad sarnast ideoloogiat ning vaateid, mis lihtsustab reformide jõustamise protsessi. Olukorras, kus otsustavad jõud ning arvamused on killustunud, on konsensuse leidmine oluliste otsuste puhul aeganõudev.

Postkommunistlike riikide režiimi siirdete puhul on täheldatud, et populaarseks riigikorraks on poolpresidentaalne kord, mis on hübriid parlamentaarsest ja presidentaalsest riigikorrast (Roper 2002: 253). Selle paidlikkus võimu jaotamises presidendi ning parlamendi vahel võib olla hea just nendele riikidele, mis on tulnud autoritaarsest korrast, kuna võrreldes parlamentaarse riigikorraga on poolpresidentaales valisemisvormis presidendil kui riigi juhil tugevam võim. Teisest küljest, on üheks probleemiks pool-presidentaaelse süsteemi puhul just see, et tihti jääb segaseks peaministri ja presidendi roll ning võimu ulatus riigis. Valitsemisvorm ei ole väga kindla piiratlusega, mis tähendab seda, et pea igas pool-presidentaales riigis on võimujagatus peaministri ning presidendi vahel erinev. (Roper 2002: 254) Näiteks Austrias ja Iirimaaal täidab president üksnes esinduslikku rolli, Prantsusmaal on presidendil ainuvõim ja Soomes ning Portugalis jagab president mõneti enda võimu parlamendiga (Veser 1997: 43). Pool-presidentaaelse valisemisvormi puhul on oht, et võim koondub presidendi kätte. Näiteks Ukrainas suutis president Leonid Kutšma läbi suruda põhiseaduse muudatused, mis tugevdasid tema volitusi presidendina. Läbi selle saavutas ta suurema kontrolli poliitiliste institutsioonide ning massiteabevahendite üle, mis kulmineerus 2004. aastal toimunud Oranži revolutsiooniga, milles esitasid Ukraina kodanikud umbusku presidendivalimistele ning mille järel pidi president enda ameti maha panema. (Nemõrja 2005) Oranž revolutsioon on näide sellest, kui rahva lootusi demokraatia edendamisel täita ei suudeta. See toob endaga kaasa pettumuse ning võib viia rahunemiseni, kus vana võimu pooldajad proovivad kukutada uut poliitilist süsteemi. Mittetoimivate poliitiliste jõudude mõju riigile ja selle kodanikele on üsna ennustatav. Liigne korrupsioon, prognoosimatud otsused ja passiivsus külvavad umbusaldust ja soodustavad kodanike kahtlusi võimu legitiimsuses (Ghangi, Lockhart 2009: 133).

Pärast võimuvahetust on valitsuse ja parlamendi üheks peamiseks sotsiaalseks ja poliitiliseks ülesandeks tekitada kodanikele turvatunne. See tähendab turvalisust nüüd ja ka tulevikus, arvestades haridust, tervishoidu, tööhõivet, kultuuri edendamist, erinevate teenuste pakkumist ning teiste valdkondade arendamist. Selleks, et pakkuda kodanikele turvatunnet ja rahulolu, on vaja viia läbi riigis ümberkorraldused. Seetõttu ongi oluline, et võimuorganid suudaksid töötada ühekoos ning efektiivselt.

2. UUED VÕIMUORGANID UKRAINAS JA NENDE POLIITILISTE PROGRAMMIDE ANALÜÜS

Uurimistöö eelnevas peatükis andsin ülevaade valitsusvormi tähtsusest siirde kontekstis ning institutsionaalse koostöö mõjust reformisuutlikkusele. Järgneva peatüki eesmärgiks on eelpool kirjeldatud teooria kohaselt vaadata, mil määral jagavad täidesaatev ja seadusandlik võim Ukrainas sarnast ideoloogiat ja poliitilist programmi. Esimeses alapeatükis annan laiema ülevaate Ukraina poliitilistest sündmustest aastal 2014. Siin kirjutan lahti, miks endine režiim kokku kukkus ning analüüsin ennetähtaegsete presidendivalimiste tulemusi. Teises alapeatükis kirjutan lahti, mil viisi moodustati parlament ning valitsus ja keskendun erakorraliste parlamendivalimiste tulemusele. Kolmandas alapeatükis analüüsin pikemalt ülemraadasse pääsenud parteide ideoloogiaid ning annan hinnangu poliitiliste programmide kattuvusele. Sellise võrdluse tulemusena saan öelda, kas parlamendi enamus jagab valitsuse nägemust vajalikest reformidest ning saan hinnata kas eeldused valitsuse, parlamendi ning presidendi koostööks reformide läbiviimisel on olemas või mitte.

2.1 Ülevaade riigipöördest Ukrainas ja sellele järgnenud erakorraliste presidendivalimiste analüüs

2.1.1 Maidani revolutsioon

30. märtsil 2012. aastal algatasid Euroopa Liit ja Ukraina assotsiatsioonileppe allkirjastamise läbirääkimised. Euroopa Liit aga ei olnud nõus lepingut ratifitseerima enne, kui Ukraina leiab lahenduse demokraatia ja õigusriigi väärtuste halvenenud olukorrale. Sealjuures kinnitas Euroopa Liit, et poliitiliselt mõjutatud süüdistustest ning vanglakaristusest tuleb endine peaminister Julia Tõmošenko ja endine siseminister Juri

Lutsenko vabastada. Ukraina liitumise Euroopa Liiduga ning vabakaubandusleppe sõlmimise seadsid ohtu ka mõned 2010. aastal vastu võetud muudatused. Ukrainas võeti vastu uus kohtureform, mis seadis kahtluse alla kohtusüsteemi sõltumatuse riigi võimuintstitutsioonidest. Konstitutsioonikohus tühistas ka Oranži revolutsioonijärgse põhiseaduste reformi, mis oli siiani piiranud Ukraina presidendi võimu. Samuti oli üha enam hakatud piirama meediavabadusi. Freedom House'i andmetel oli Ukraina olnud edukas demokraatia edendamises Oranži revolutsiooni järgselt kuni 2010. aastani, mil läbiviidud muudatused võimujaotuses õõnestasid demokraatia arengut. (Freedom House World 2011). Venemaa püüdis kaudselt takistada Ukrainat Euroopa Liidu kaubanduslepingule allakirjutamast, muutes Venemaa tollieeskirju Ukraina suhtes, mis langetas Ukraina eksporti 10% võrra.

21. novembril 2013. aastal algasid Ukraina pealinnas Kiievis rahutused ja protestilaine pärast seda, kui tolelaegne president Viktor Janukovõtš peatas ettevalmistused assotsiatsioonilepingu ja vabakaubanduslepingu allakirjutamiseks Euroopa Liiduga. Ukraina kodanikud kogunesid Maidani väljakule meeleavalduseks, milles nõuti valitsuse tagasiastumist, ennetähtaegseid valimisi ja umbusaldushääletust president Viktor Janukovõtšile. (Kudelia 2014: 19) Rahutuste süvenedes kehtestas president Janukovõtš meeleavaldustele piirangud, mille tulemusel protest Maidani väljakul ägenes veelgi. Ülemraada opositsiooni esindajad teatasid, et jätkavad proteste kuni uute parlamendivalimiste väljakuulutamise ja kogunemisvabadust piiravate seaduste tühistamiseni. Rahutused kasvasid mässuks, kus valitsusvastastes kokkupõrgetes suri üle saja tsiviilelaniku, keda on hakatud kutsuma Taevaseks Sadakonnaks⁶. Pärast Janukovõtši põgenemist riigist, hääletas Ukraina parlament 22. veebruaril ühehäälselt president Viktor Janukovõtši ametist tagandamise poolt, süüdistades teda inimõiguste rikkumises (Kudelia 2014: 31). Sealjuures taastas Ülemraada 2004. aasta põhiseaduse kehtivuse, mis piirab presidendi võimu, vabastas viis konstitutsioonikohtu liiget ja võttis vastu kriminaalseadustiku muudatused, mis võimaldavad vanglast vabastada ekspeaminister Julija Tõmošenko. Riigipea kohused läksid vastavalt põhiseadusele üle Ülemraada esimehele Oleksandr Turtšõnovile ja Ukraina Ülemraada volitas uut ajutist valitsust moodustama Arseni Jatsenjuki. Regioonide Partei, mis oli kuni president Janukovõtši tagandamiseni Ukraina valitsev erakond, asus parlamendis opositsiooni.

⁶ Небесна сотня - ukraina keeles

27. veebruarist hakkas Ukraina üleminekuvalitsust maikuiste ennetähtaegsete presidendivalimisteni juhtima opositsiooni üks liidreid Arseni Jatsenjuki.

2014. aasta veebruaris puhkesid Ukraina autonoomsel Krimmi poolsaarel meeleavaldused inimeste poolt, kes olid vastu võimuvahetusele Kiievis, nõudes Krimmi autonoomia laiendamist või lähedasemaid sidemeid Venemaaga, millest ajendatult annekteeriti Krimmi poolsaar Venemaa relvajõudude poolt. Sellele järgnesid märtsis Donbassi ning Luganski aladel venemeelsete ning valitsusvastaste separatistide ülestõusud, mis arenesid kiirelt sõjaliseks konfliktiks, mida on peetud Venemaa sekkumiste pärast sõjaks Venemaa ja Ukraina vahel.

2.1.2 Ennetähtaegsed presidendivalimised ja valimistulemused

Uue valitsuskoalitsiooni moodutamisel otsustati ennetähtaegsete presidendivalimiste toimumisajaks 25. mai. Ometi ei saanud presidendivalimised toimuda üle kogu Ukraina. Venemeelsete separatistide vägivaldsete aktsioonide tõttu, olid Donetsk ja Luganski oblastis mitmes ringkonnas valimiste toimumine raskendatud. (OSCE 2014) Ennetähtaegsete valimiste toimumine oli olulise tähtsusega, et tagada Ukrainas stabiilsus ja et hakata ellu viima poliitilisi ning majanduslikke reforme, mis aitavad võita usaldust nii riigis sees kui välismaailmas. Vaatamata sõjaolukorrale ida-Ukrainas, möödusid valimised üsna kõrge valimisaktiivsusega, kus valimistest võttis osa ligi 60% hääleõiguslikest kodanikest (OSCE 2014) ning Euroopa julgeoleku- ja koostööorganisatsiooni andmetel toimusid valimised vastavalt rahvusvahelistele normidele ja standarditele, mis kinnitasid Ukraina demokraatliku kursi. (Election Guide 2014)

Presidendivalimiste eel arvati kolmeks kõige tugevamaks kandidaadiks Vitali Klõtško, Julia Tõmošenko ning Petro Porošenko. Sellest hoolimata võis küsitluste põhjal ennustada Petro Porošenko võitu juba märtsi kuust alates. Kui Kiievi linnapea Klõtško teatas, et ta ei astu üles presidendivalimiste kandidaadina ning pooldab enda erakonnaga UDAR Petro Porošenko kandidatuuri, tõusid Porošenko väljavaated valimiste võitmisele veelgi. (Olszański 2014) Küsitluste põhjal ainus kandidaat, kes pakkus Porošenkole konkurentsi, oli Julia Tõmošenko. Tõmošenko oli erakonna Batkivštšina esinaine ning peaminister aastatel 2005 ja 2007-2010. Euroopalike väärtuste edendajana oli Tõmošenko peamiseks loosungiks presidendivalimiste kampaania vältel 'kohene

tegutsemine' (Tõmošenko 2014), proovides pakkuda kampaania perioodi vältel lahendusi erinevate ühiskondlike muudatuste tegemiseks ja reformide elluviimiseks.

Presidendivalimiste kandidaadid sai jagada euroopameelseteks ja venemeelseteks. Lisaks Porošenkole ja Tõmošenkole esindasid euroopalikke vaateid ka näiteks Radikaalse Partei liider Oleg Ljaško ning endine kaitseminister Anatoli Gritšenko, kelle programm oli tugevalt kodanikuühiskonna arendamist propageeriv, loosunglausega „Aktiivsest kodanikust sünnivad riigijuhi teod“ (Gritšenko 2014). Regioonide partei endine aseesimees Sergei Tigipko propageeris samuti Ukraina liitumist Euroopa Liiduga (Interfax-Ukraine 2012), ent samal ajal pooldas Venemaa ja Ukraina majanduslike suhete tugevdamist (Interfax-Ukraine 2010). Regioonide Partei poolt esitatud kandidaat Mihhail Dobkinil aga ei toeta Ukraina liitumist NATO ja Euroopa Liiduga leides, et Ukraina ei ole valmis uute ühendustega liituma. Pidades oluliseks Ukraina majanduslikku kasu, peaks Ukraina hoopis taastama ja tugevdama diplomaatilisi suhteid Venemaaga. (Barnato 2014) Küll aga osutusid venemeelsed kandidaadid valimistel ebapopulaarseks, kuna kõik, kes said üle 5%’lise valijatoetuse, olid euroopameelsed.

Presidendivalimistel valiti uueks Ukraina presidendiks Petro Porošenko, kes osutus edukaks kohe valimiste esimeses voorus, ületades üle 50-protsendilise toetuse. Talle järgnes Julia Tõmošenko, kes kogus 12% häältest, Oleg Ljaško, kelle poolehoid oli 9%. Anatoli Gritšenko ja Sergei Tigipko kogusid mõlemad 5% valijate häältest ning Mihhail Dobkin sai 3%, kelle toetus oli idameelsetest kandidaatidest kõige suurem. Ülejäänud 15 kandidaati said väiksema toetuse. (Election Guide 2014)

2.1.3 Petro Porošenko platvorm ja programm

Petro Porošenko võit presidendivalimistel ei tulnud ootamatult, kuna valimistele eelnenud küsitluste põhjal oli tal stabiilselt teiste kandidaatide ees suur edumaa. Kui Vitali Klõtško otsustas presidendivalimistest mitte osa võtta, moodustas ta ühes enda erakonnaga UDAR Petro Porošenko toetusbloki. Kui Petro Porošenko isiklik erakond Solidaarsus ei olnud olemuselt väga tugevalt välja kujunenud, oli Klõtško UDAR hästi arenenud ning aktiivsed liikmed paiknesid üle terve riigi, mis aitas Porošenkol organiseerida laiaulatuslikku valimiskampaaniat.

Ärimehe ja oligarhina on Petro Porošenko püsinud kaua riigijuhtimise ja võimu lähedal. Pääsenud 1998. aastal Ülemraadasse Ühendatud Sotsiaaldemokraatide Erakonna liikmena, lõi ta kahe aasta möödudes uue Solidaarsuse partei, mis oli ka Regioonide Partei alustalaks. 2001. aastal liikus Porošenko opositsiooni ja sai Viktor Juštšenko poliitika toetajaks erakonnas Meie Ukraina Blokk. Kogenud poliitikuna on ta ministriametit pidanud nii Viktor Juštšenko kui ka Janukovõtši valitsusaegadel. Ehkki parlamendis ja suisa ministri ametikohal on Porošenko olnud ka venemeelse valitsuse ajal, toetab ta Ukraina eurointegratsiooni ning leiab, et riik peaks kuuluma nii Euroopa Liitu kui ka NATOsse. (BBC 2014) Eeldatavasti oli see üks tõmbenumbritest ka Porošenko valijatele, kes soovisid kukutada venemeelse valitsuse.

Suurtööstur Petro Porošenko oli ka üks nendest poliitikutest, kes asus kiiresti Maidani väljakul meelt avaldanud inimeste poolele, kajastades enda telekanalites toimunut ja võites tänu sellele inimeste poolehoiu ning usalduse (Diuk 2014: 88). Presidendiks saamise järel rõhutas Porošenko, et kõige olulisem on tagada Ukrainas rahu ja turvalisus, seades kõige olulisemale kohale Ukraina eurointegratsiooni ja riigi suveräänsuse ning territoriaalse terviklikkuse. Poliitiline süsteem peab tagama õigused ja vabaduse kodanikele, lubades hakata ellu viima reforme põhiseaduse muutmiseks. (Plattner, Diamond 2014: 184)

President Porošenko töötas välja valimiste järel reformide paketi, mis viiks Ukraina 2020. aastaks nii kaugele, et see vastaks Euroopa Liidu liikmesriikide nõuetele (Saakashvili 2015). Enda plaani on ta tutvustanud ka kui nelja 'D'⁷ plaani, kus keskmes on ettevõtluspiirangute vähendamine, bürokraatia, detsentraliseerimine ning oligarhide mõjuvõimu kaotamine poliitikas. Ettevõtluse piiranguid nimetab president ise kommunismipärandiks, millest tuleb vabaneda, et meelitada Ukrainasse investoreid ja toetada ettevõtlusearengut, mis aitab kaasa majanduse elavdamisele. Sealjuures tuleks seadustega eraldada erasektori ja äritegevuslikud huvid poliitikast, et kaotada oligarhide kontroll ministrite, politseinike, ajakirjanike ja ametnike üle. Bürokraatia tuleks muuta seevastu avalikuks läbipaistvaks teenuseks, kus otsuste tegemine toimub koos kindla andmebaasi alusel ning konkreetse, määratud protsessi järgi, mis ei jätaks ruumi ebalegitiimseks tegevuseks. Ühtne euroopalik ja patriootlik visioon peaks ühendama terve Ukraina, ent võimu detsentraliseerimiseks on oluline, et kõikide regioonide

⁷ ingl k *deregulation, debureaucratization, deoligarchization, decentralization*

kohalikud omavalitsused saavutaks sellise tugevuse, et neil ei oleks vaja toetuda Kiievile. (Saakashvili 2015) Siiski on Porošenko ambitsioonikas plaan viia läbi suured muudatused 2020. aastaks võimalik vaid siis, kui tal on parlamendis suur toetus vastavate reformide läbiviimiseks.

2.2 Erakorralised parlamendivalimised ja koalitsioonivalitsuse moodustanud jõud

2.2.1 Ülevaade erakorralistest parlamendivalimistest

24. juulil teatasid Ülemraada istungil erakonnad UDAR ja Svoboda, et lahkuvad valitsuskoalitsioonist, kuna ülemraada ei ole meelestatud konstruktiivselt Ukraina rahva tahet täitma ning seetõttu on vaja korraldada erakorralised valimised. (Interfax-Ukraine 2014) Koalitsiooni lagunemine andis õiguse presidendil saata Ülemraada laiali ja kuulutada välja ennetähtaegsed parlamendivalimised juhul, kui 30 päeva jooksul ei moodustata uut valitsuskoalitsiooni. Parlamendi ennetähtaegsed valimised olid olulise tähtsusega, kuna Ülemraadasse kuulusid jätkuvalt 2012. aastal riigi etteotsa valitud jõud, kes ei toetanud Ukraina reformimist ja suunda Euroopa poole.

25. augustil, kolmekümne päeva möödudes, andis Ukraina president Petro Porošenko korralduse parlamendi laialisaatmiseks ja kuulutas 26. oktoobriks välja ennetähtaegsed valimised. Riigipea hinnangul vastas parlamendi laialisaatmine kodanike enamiku ootustele ning kujutab endast sammu parlamendi uuendamise ja venemeelsetest „puhastamise“ suunas. Paljud parlamendiliikmed olid vene-separatistide liitlased, kes hõivasid aprillis riigi idaosas mitukümmend linna ja pidasid siiani Ukraina sõjaväega lahinguid. (Presidendi kanselei 2014) Sõjalise olukorra ja Krimmi kriisi tõttu, ei toimunud parlamendivalimised Krimmi poolsaarel ning viieteistkümmes Donetskis ja Luganski valimisringkonnas, mis jätab tühjaks 27 parlamendikohta 450-st. (Ukraina keskvalimiskomisjon 2014)

Ukrainas on segavalimissüsteem, mis järgib nii proportsionaalse kui ka majoritaarse valimise põhimõtteid. Ülemraadas täidetakse 50% parlamendi kohtadest (225 kohta) proportsionaalsuse põhimõtte järgi, kus ühes üleriigilises ringkonnas valija valib partei, milles jagatakse mandaadid suletud nimekirjade alusel. Teine 50% (225 kohta) valitakse 225-s ühemandaadilises valimisringkonnas suhtelise häälteenamuse alusel, mida

nimetatakse esimene-võidab-süsteemiks⁸, kus valituks osutub häälteenamuse saanud kandidaat. (Lijphart 2009: 31)

2.2.2 Valimistulemused ja koalitsioonivalitsuse moodustamine

Tänaseks tugevalt välja arenenud demokraatidel (näiteks Ungari ja Poola) üheks tunnusjooneks oli esimeste demokraatlike valimiste tulemus. Mõlema riigi puhul võitis opositsioon ulatuslikult kommunistlike vaadetega parteisid ning see soodustas järgmiste demokraatlike sammude astumist. (Bunce 2008: 41) Ukraina erakorraliste parlamendivalimiste tulemused olid võtmesõnaks demokratiseerumisele. President korraldas ennetähtaegsed parlamendivalimised eelkõige selleks, et ei jätkuks olukord, kus president võib mõelda ühte - ja lubada ka Euroopa Liidule ühte -, aga mida läbi viia ei ole ikkagi võimalik, sellepärast et parlament ei ole koostööaldis ja ei võta vastu vajalikke seadusi. Et demokratiseerumine oleks edukas ning euroopameelsel president Porošenkol oleks toetus Ukraina reformimiseks, oli oluline saada võimu lähedale võimalikult palju euroopameelseid ning uut Ukrainat soovivaid jõude.

OSCE andmetel kulgesid valimised peamiselt demokraatlikkuse alusel: töötas sõltumatu ja tõhus Ukraina Keskvalimiskomisjon, valijate ning kandidaatide üldisi põhivabadusi austati ja valimiskampaaniad olid konkurentsivõimelised ning läbipaistvad. (European Forum 2015) Valimistel esitas enda kandidatuuri kokku 56 parteid, millest 6 ületas 5%-lise valimiskünnise ja pääses Ülemraadasse (Tabel 1).

Tabel 1. Erakorraliste parlamendivalimiste tulemused

Erakond	Üleriigiline valimisringkond (%)	Mandaadid (üle-riigiliste valimisringkonna tulemusel)	Mandaadid (ühe-mandaadiliste valimisringkondade tulemusel)	Mandaadid kokku
Rahvarinne	22.14	64	18	82
Petro Porošenko Blokk	21.82	63	69	132
Ühendus Samopomitš	10.97	32	1	33
Opositsiooni Blokk	9.43	27	2	29
Oleg Ljaško Radikaalne partei	7.44	22	0	22
Batkivštšina	5.68	17	2	19
Muud erakonnakandidaadid ⁽ⁱ⁾	-	-	10 ⁽ⁱⁱ⁾	
Erakonnatud ⁽ⁱⁱⁱ⁾	-	-	96	106
Kokku				423

Allikas: Ukraina Keskvalimiskomisjon <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/wp001e> ; European Forum <http://www.europeanforum.net/country/ukraine>

Märkused:

⁸ ingl k *first past the post*

- i) Kandidaadid, kes võitsid koha Ülemraadas ühemandaadilisest valimisringkonnast, kuid kelle partei ei ületanud valimiskünnist, et saada mandaadid üleriigilise valimisringkonna alusel
- ii) 10 kohta, millest Svobodal 6 kohta, erakondadel Tugev Ukraina, Zastup, Paremsektor ja Tugev 1 koht
- iii) Erakonnatud kandidaadid, kes võitsid koha parlamendis ühemandaadilistes valimisringkondades

Valimised võitis erakond Rahvarinne, kes sai 22.14% koguhäälestest ning sai kokku 82 kohta parlamendis. Petro Porošenko Blokk, kes võitis 21.82% koguhäälestest, sai parlamendis 132 kohta. Kuna Ukraina valimissüsteemi on kahekojaline, ei tähenda valimiste võit automaatselt kõige suuremat esindatust parlamendis. Kui erakond Rahvarinne sai üleriigilises valimisringkonnas proportsionaalsuse alusel 64 mandaati ning Porošenko Blokk 63 mandaati, siis majoritaarsuse alusel võidetud hääled ühemandaadilistes valimisringkondades tõid Rahvarindele juurde vaid 18 kohta võrreldes Petro Porošenko Bloki võidetud 69 kohaga. Seega Rahvarinne võitis küll valimised, ent Porošenko Blokk sai Ülemraadas rohkem mandaate, mis aitas kaasa erakonna laiapõhjalisuse kindlustamisele.

Valitsus tuleks moodustada valimiste järel nii, et see võib olla kindel parlamendi enamuse toetuses või vähemalt sallivas suhtumises, et kindlustada valitsuse toimimine. Kui ühelgi erakonnal ei ole parlamendis täielikku enamust, on tõenäoline koalitsioonivalitsuse moodustamine. (Lijphart 2009: 99) Ukraina puhul oli olukord üsna aimatav: valitsuskoalitsiooni läbirääkimisse kaasati kõik euroopameelsed parteid. Vahetult pärast valimistulemuste teada saamist, alustasid valimised võitnud erakond Rahvarinne ja Porošenko Blokk läbirääkimisi Ülemraada koalitsiooni moodustamiseks. Koalitsiooni moodustamiseks on Ukrainas vaja vähemalt 226 inimest, et moodustada enamus. Kaks parteid olid kokku võitnud 214 mandaati, mille tõttu kaasati läbirääkimistesse ka ühendus Samopomitš, erakond Batkivštšina ja Oleg Ljaško Radikaalne partei (Bateson, Goncharova 2014). 21. novembril kirjutasid kõik viis erakonda alla koalitsioonileppele.

Koalitsioonilepe koosnes preabmulist, nimekirjast planeeritavatest reformidest ja koalitsiooni tööd reguleerivatest eeskirjadest. Lepingus oli arvukalt viidatud Euroopa standarditele, mis näitab selle vastavust Euroopa Liidu assotsiatsioonileppe nõuetega. Pea neli nädalat kestnud koalitsiooniläbirääkimistes jõuti kokkuleppele Ukraina jaoks olulistest muudatustest. Otsustati luua Ülemraada ajutine erikomisjon, mille eesmärgiks on põhiseaduse muutmise. Julgeolekupoliitikas tehakse jõupingutusi NATOga liitumiseks ja seati eesmärgiks Ukraina suveräänsuse taastamine Krimmi Autonoomses

Vabariigis. Lisaks on kavas moodustada Ukraina Sõjaline Organistasioon, mis saab Ukraina territoriaalse kaitse süsteemi aluseks. Seni kehtinud õiguskaitseorganid, nagu näiteks liikluspolitsei ja Miilits, asendatakse üksusega Riiklik Politsei, mis ühendab kõik sarnased õiguskaitseorganid Ukrainas. Koalitsioonilepe näeb ette ka suuri muudatusi kohalike omavalitsuste volitustes, tugevdades omavalitsuste rahastamist ja luues täidesaatva riigivõimuga kohalikud volikogud. Sealjuures tahetakse nii parlamendi kui kohaliku omavalitsuse valimissüsteem muuta puhtalt proportsionaalseks, kus hääli antakse üksikkandidaatidele mitte parteidele. Majandusreformid on keskendunud riigi majandust reguleeriva funktsiooni piiramisele ja energiamajanduse arendamisele. Preabulis mainitud parlamendisaadikute immuunsuse, presidendi tagasikutsumise korra ja kohtunike ning prokuröride puutumatus kohta aga puuduvad koalitsioonileppes kindlad regulatsioonid. Koalitsioonileppes ei olnud nimetatud kedagi ametisse, küll aga lepiti kokku, et Arseni Jatsenjuki saab valitsuse juhiks ja Vladimir Groismann hakkab täitma Ülemraada spiikri rolli. (Olszanski 2015)

341. poolthäälega valiti uue valitsuse juhiks erakonna Rahvarinne esimees Arseni Jatsenjuki. Rahvarindest täitsid ministrikohad veel Vjatšeslav Kõrõlenko (asepeaminister humanitaarküsimustes), Arsen Avakov (siseminister), Hanna Onistšenko (Riigisekretär) ja Pavlo Petrenko (justiitsminister). Porošenko Blokk sai endale 9 ministrikohta: Juri Zubkov (asepeaminister, elamumajanduse- ja kommunaalminister), Aleksandr Kvitašvili (tervishoiuminister), Aivaras Abromavičius (majandus- ja kaubandusminister), Natalie Jaresko (rahandusminister), Serhi Kvõt (haridusminister), Volodõmõr Demtšjuštšin (energeetika- ja sisetööstusminister), Pavlo Rozenko (sotsiaalminister), Andri Põvovarski (taristusminister) ja Juri Stets (infominister). Batkivštšõna erakonnast täitsid noorsoo- ja spordiministri koha Ihor Ždanov ning keskkonnaministriks sai Ihor Ševtšenko. Oleg Ljaško Radikaalsele Parteile jäi asepeaministri koht, mida täidab Valeri Voštševski ning ühendus Samopomištš sai enda esinduse valitsuses põllumajandusministri Oleksi Pavlenko näol. President Petro Porošenko nimetas ametisse veel erakonnatu kaitseministri Stepan Poltoraki ning Pavlo Klimkini, kes hakkab täitma välisministri kohustusi. (Interfax-Ukraine 2014)

Parlamendi ja valitsusevaheline koostöö sõltub kahest olulisest isikust: president Petro Porošenkost ning peaminister Arseni Jatsenjukist, kes astusid valimistel üles väga erinevate strateegiatega. President võitis Ülemraadas kõige rohkem kohti, peaminister

sai aga üleriigilistel valimistel protsentuaalselt kõige suurema toetuse. Ühe kukkumine võib tõmmata kaasa ka teise, mis muudab koostöö sujuvuse eriti oluliseks.

2.3. Hinnang presidendi ja parlamendi poliitiliste programmide kattuvusele

Valimistel üles astunud parteid saab jagada Euroopa-meelseteks ja vene-meelseteks. Ida-Ukraina konflikt ajal on selline vastandumine nii tugev, et ühe orientatsiooniga parteid ei saanud loota teise orientatsiooniga valijate häältele. Seega jagas see laias pildis ka valijad kaheks. Euroopameelseid erakondi on jagatud veel 'rahu-parteideks' ja 'sõja-parteideks' selle põhjal, millist lahendust nad näevad Ida-Ukrainas relvastatud konflikti mahasurumiseks (Olszanski 2014). Seadusandliku ja täidesaatva võimu otsuste tegemisel hakkab rolli mängima tegelik erimeelsuste ja sarnasuste kaalukus. Sellest oleneb, kui kiiresti on võimalik tähtsaid muudatusi Ukrainas ellu viia.

2.3.1 Euroopa- ja venemeelsed jõud parlamendis

Valimistulemusi vaadates on näha, et võitjaks osutusid Ülemraadas euroopameelsed erakonnad ning venemeelsed jõud on Ülemraadas kindlas vähemuses. Endise presidendi Viktor Janukovõtši Regioonide partei, mis oli viimases valitsuses olnud kõige suurema esindatusega, erakonnana valimistest osa ei võtnud ajal, mil riigis toimub sõda ja riigi 44. valimisringkonnas on füüsiliselt võimatu valimisi läbi viia. Küll aga kandideerisid mitmed juhtivpoliitikud Regioonide Parteist parlamenti Oppositsiooni Bloki nime all. Opositsiooni Blokk koondas kokku osa venemeelseid erakondi, et pakkuda vastupanu euroopameelsetele parteidele. (Interfax-Ukraine 2014) Nendega ühes Juri Boiko, endine Regioonide Partei juht, kellest sai ka partei esimees. Olles tugevalt venemeelne ning vastu ühinemisele nii Euroopa Liidu kui ka NATOga (Sukhov, Kyiv Post+ 2014), sai Oppositsiooni Blokk valimistel 29 mandaati, jäädes suuruselt neljandaks erakonnaks Ülemraadas. Küll aga leidsid endise Regioonide Partei liikmed endale koha ka teistes, euroopameelsetes parteides.

Ukraina presidendi Petro Porošenko liitlased läksid oktoobrikuistele parlamendivalimistele vastu valimisliiduga Petro Porošenko Blokk, kuhu kuulusid endise Solidaarsuspartei liikmed ja Vitali Klõtsko erakond UDAR. Erakonna kampaanias propageeriti tugevalt euroopastumist ning eesmärk oli võita palju kohti

parlamendis, et jätta võimalikult vähe ruumi venemeelsetele jõududele ning oleks võimalik hakata kiirelt reforme ellu viima. (Petro Porošenko Blokk 2014) Saades kokku 132 kohta Ülemraadas ning ligi pooled ministrikohad valitsuses, on presidendi erakonnal head eeldused enda ideede elluviimiseks (Bentzen 2015). Kahtluse alla on seatud siiski Porošenko Bloki tegelik uudsus ning terviklik euroopameelsus. Regioonide parteist, mida tuntakse pigem euroskeptilisena, on leidnud mitmed liikmed enda koha just Porošenko Bloki. Ka septembris toimunud arutelud Porošenko Bloki ja Rahvarinde ühinemise üle ei viinud ühise erakonnani, kuna Rahvarinde esimees Arseni Jatsenjuk teatas, et ta ei ole rahul presidendipartei liikmeskonnaga. (Unian 2014)

Vaatamata sellele, on Ülemraadas euroopameelsed jõud kindlas ülekaalus. Praegune peaminister Arseni Jatsenjuk moodustas parlamendivalimiste eel septembris uue poliitilise jõu Rahvarinne (Interfax-Ukraine 2012), eraldudes oma liikmeskonnaga Julia Tõmošenko erakonnast Batkivštšõna. Tugevalt euroopameelne Rahvarinne võitis valimised, saades Ülemraadas 82 mandaati ning valitsuses lisaks peaministri kohale 4 ministri kohta (Central Election Commission 2014). Valitsuses kaks ministri kohta saanud Julia Tõmošenko erakond Batkivštšõna ning asepeaministri koha saanud radikaalse lähenemisega Oleg Ljaško partei on samuti tuntud kui euroopalikke väärtuste edendajad (Central Election Commission 2014).

Rahva tahet edasi andvad uued jõud erakonnas Samopomitš, kes saavutasid enda edu valdavalt Maidani väljakul toimunud rahutuste käigus, edendavad samuti euroopalikke väärtusi ning peavad oluliseks eurointegratsiooniks vajalike sammude astumist. Ülemraadas 33 mandaati ning valitsuses ühe ministri koha saanud Samopomitši ühendus oli sealjuures ainus erakond, kus enamus kandidaatidel ei olnud varasemat parlamendis töötamise kogemust ning koosnes peamiselt noortest MTÜ'de ning vabatahtlike organisatsioonide liikmetest. (Olszanski 2014)

Valitsuskoalitsioon, kellel on Ülemraadas 288 mandaadiline toetus, koosneb euroopameelsetest jõududest, mis annab head eeldused Ukraina euroopastumisele ning eurointegratsiooniks vajalike reformide tegemisele. Läänemeelse president Porošenko jaoks oli selline laiapõhjaline toetus Ülemraadas väga tähtis, kuna oluline on reformida Ukrainat kiiresti ning seisukohtade jagamine seadusandliku ja täidesaatva võimu vahel teeb ulatuslike reformide läbiviimise kergemaks. Sealjuures jõudude ühine arusaam Ukraina tulevikust aitab hoida kogu reformimise protsessi legitiimsena, kuna

võimuorganitel ei teki kiusatust või vajadust kuritarvitada enda võimu otsuste läbi surumiseks. Ukraina reformimise muudab keerulisemaks ent sealjuures eriti oluliseks aga riigi territooriumil toimuv sõda, mis mõjub laastavalt Ukraina majandusele ja julgeolekule.

2.3.2 Sõda Ida-Ukrainas

Euromaidani järelkajana ning pärast autonoomse Krimmi poolsaare annekteerimist Venemaa relvajõudude poolt, algasid 2014. aasta märtsis Ida-Ukrainas Donbassi aladel venemeelsete ning valitsusvastaste gruppide demonstratsioonid, mis kulmineerus relvastatud konfliktiks valitsusvastaste separatistide ning Ukraina valitsuse vahel. Ukraina sõjalis-poliitiliste uuringute keskus Infovastupanu andmetel osales juulis relvastatud konfliktis ka umbes 3000 sõjalise ettevalmistusega Venemaa kodanikku. 21. aprillil 2015. aastal kinnitas Ukraina Ülemraada Venemaa Föderatsiooni poolt Ukrainale suunatud agressiooni alguskuupäevaks 20. veebruar 2014. Sõjaline tegevus Ukraina pinnal lööb ka Ülemraadas olevad jõud mõtteliselt kahte leeri: ühed parteid leiavad, et relvastatud konflikt tuleks maha suruda sõjalisel teel, teised aga pooldavad pigem rahumeelset olukorra lahendust.

Koalitsioonierakonnad leiavad pigem, et relvastatud konflikti Ida-Ukrainas peaks maha suruma jõuga ning sõjaliste vahenditega. Peaminister Jatsenjuk ei leia, et vaid rahumeelsete vahenditega on võimalik saada tagasi Donbassi ning Krimmi alad (TV-Novosti 2015). Kõik euroopameelsed parteid peale Porošenko Bloki on paigutatud kindlalt 'sõjameelseteks-parteideks'. Porošenko Bloki 'rahumeelsus' Donbassis toimuva suhtes võib tulla sellest, et erakonda on kogunenud palju oportuniste ja endise võimu liikmeid, kes suhtuvad Venemaasse ning Donbassis toimuvasse leebemalt (Bentzen 2015). Sealjuures on president Porošenkol endal surve kaaluda kõiki Euroopa Liidu poolt välja pakutud rahumeelseid lahendusi sõjalise konflikti lahendamiseks, et paista heas valguses Euroopa Liidu jaoks (European Union Newsroom 2015), mis võib jätta temast kui 'pehmema' ja rahumeelsema mulje. Ometi on Porošenko valmis kasutama ja kasutabki sõjalisi jõude, et konflikt maha suruda ja Ukrainat kaitsta, olles palunud Euroopa riikidelt ja ka kaugemalt relvaabi sõjalise konflikti lahendamiseks (Reuters 2015).

5. septembril kirjutasid Ukraina, Venemaa, Donetsk ja Luganski alad alla Minski protokollile, mille alusel pidi algama relvarahu Ida-Ukraina aladel. Sellele vaatamata konflikt jätkus. 12. veebruaril allkirjastati Minski leppe tagamiseks ning relvarahu tagamiseks 13 punktist koosnev leping, mida on tuntud Minsk II all. Peaminister Jatsenjuki sõnul ei ole siiani Minski relvarahulepingud suutnud konflikte eirata. (Eesti Rahvusringhääling 2015) Separistid nõuavad *de facto* iseseisvust Donetsk ja Luganski oblastides ning vähemaga ei lepita. Märtsi alguseks oli suudetud suuremad agressorid rindejoonel peatada. Kremli-meelsed võitlejad aga jätkasid laskemoona transportimist, luues Donetsk linna lähedusse relva- ja moonaladusid. President Porošenko on pakkunud välja lahenduse anda konkreetsetele Donetsk ja Luganski aladele eri tüüpi omavalitsus, mis jätab neile rohkem õigusi kohaliku elu korraldamiseks. (Daily Mail 2015) Ometi ei ole Donetsk ja Luganski täielik iseseisvus kooskõlas ei Porošenko kui ka peaminister Jatsenjuki sooviga hoida Ukraina tervikuna, kuhu kuuluvad nii Krimmi alad kui ka Donetsk ja Luganski oblast. 17. märtsil kiitis Ukraina Ülemraada heaks seadusemuudatuse (265 poolthäälega), millega nimetati separatistide kontrolli all olevad piirkonnad ajutiselt okupeeritud territooriumideks. (Eesti Rahvusringhääling 2015)

President Porošenko on väitnud, et Ukrainasse saabub rahu vaid siis, kui Krimmi ja Donbassi alad on tagasi võidetud. (Eesti Rahvusringhääling 2015) Tundub, et koalitsioonierakondade, valitsuse ja presidendi meetodid ning arusaamad sellest, kuidas Ukrainasse rahu tagada, ei ole nii erinevad, mis muudab kindlasti presidendi ja peaministri ning nende esindusparteide vahelise koostöö veelgi efektiivsemaks. Peaminister Jatsenjuki ei laida maha rahumeelset viisi konflikti lahendamiseks, ent lihtsalt kahtleb selle efektiivsuses. Samal ajal Porošenko püüab olukorra lahendada ilma sõjalise jõuta, ent ei välista selle vajalikkust täielikult kaitsmaks Ukraina terviklikkust. Ometi tundub, et peaminister Jatsenjuki lähenemine olukorrale on radiaalsem ning karmikäelisem kui presidendi oma, mis võib lahkheliseid kahe jõu vahele tuua.

2.3.3 Parteide nägemus majanduspoliitikast

Ukraina majanduse järsk halvenemine on suuresti tingitud sõjalisest konfliktist riigi idaosas, mis on viinud valuuta inflatsiooni tõusu ja töötusstoodangu vähenemiseni. Luganski ja Donbassi alad, mis on Venemaa poolt okupeeritud ja kus toimub sõjategevus, annavad Ukrainas tavaolukorras ligi 17% sisemajanduse kogutoodangust ja

95% s etoodangust. Lisaks sunnib sõjaline olukord Ukrainas ettevõtjaid raha riigist mujale suunama. Sealjuures inflatsioonist tingitud grivna odavnemine teeb raskeks Ukrainale ka v lisiv lgade maksmise. (Reimer 2014) Et stabiliseerida Ukraina majanduslikku olukorda ja taastada Ukraina kasvav majandus, taotles Ukraina Rahvusvaheliselt Valuutafondilt (edaspidi IMF⁹) 17,5 miljardit dollarit laenu, mis kinnitati IMF'i poolt. Ukrainale m arati nelja-aastane laenuprogramm, mis sisaldab ka reforme, mille kohaselt IMF nõuab võitlemist korrupsiooniga, k rbet riigi kulutustes ja bürokraatia vähendamist. (International Monetary Fund 2014) Majanduslikult halb olukord seab Ukraina jaoks veelgi tähtsamale kohale hea reformisuutlikuse.

Valitsusjuhi Jatsenjuki erakonna Rahvarinde programmist saab tõmmata mitmeid paralleele president Porošenko ja ka Petro Porošenko Bloki poliitilise programmiga. Rahvarinne (Erakond Rahvarinne 2014) ja ka Petro Porošenko Blokk (Petro Porošenko Blokk 2014) on välja toonud, et oluline on kaotada piirangud ettevõtluse arendamiseks ning soodustada ettevõtluse arengut, sealjuures demonopoliseerida Ukraina majandust, et tagada riiklikus majanduspoliitikas vaba konkurents. See ühtib otseselt ka president Porošenko nelja 'D' plaaniga, kus ta toob välja, et ettevõtluse arendamiseks tuleb kaotada erinevad nõutavad litsensid (Saakashvili 2015). Ettevõtluse alustamist puudutavate nõuete kaotamisega tehti algust 2014 aasta lõpus, vähendades näiteks ettevõtte maksukulud (World Bank Group 2014). Seadusandliku ja täidesaatva võimu majanduspoliitikat puudutavates programmides vastuolusid ei ole. Majandus on Ukrainas nii halvas seisus, et surve reformide täideviimise on suur, mis võib tingida ka majanduspoliitilistes otsustes valdava üksmeele.

President Porošenko programmis (Saakashvili 2015) on rõhuasetus suuresti ka riigi deoligarhiseerimisel. Selle peamine idee on lahutada omavahel poliitilised ning ärihuvid ja kaotada monopol-ettevõtete eelised teiste väiksemate ettevõtete ees. 25. märtsil kirjutas president alla miljardn r ja Dnipropetrovski oblasti kubeneri Igor Kolomoiski tagasiastumisavaldusele kubeneri positsioonilt, kuna Kolomoiski kotrollis mitteametlikult eelmise valitsusega kokkuleppe alusel riiklikke naftavarusid. See oli aga otsene sõnum Ukraina oligarhidele nende mõjuvõimu vähendamisest (Zuesse 2015). Pärast seda on avaldatud kahtlusi ka peaminister Arsenij Jatsenjuki võimu kuritarvitamise ja korrupsiooni kohta, mis võib tekitada pingeid kahe riigijuhi vahel.

⁹ ingl k *International Monetary Fond*

Jatsenjuk on ise väitnud, et võitleb koos president Porošenkoga käsikäes oligarhide ja korrupsiooni vastu ning eitab kõiki süüdistusi. (Varfolomeyev 2015) Ajal, mil riigis toimub sõda, on riigijuhtide enda huvides näidata, et nad töötavad koos ning ühiselt.

KOKKUVÕTE

Antud bakalaureusetöö eesmärk oli analüüsida Ukraina seadusandliku ja täidesaatva võimu poliitiliste programmide kattuvust ning anda hinnang võimuorganite omavahelise koostöö sujuvusele ja eeldustele reformide edukaks täideviimiseks.

Maidani revolutsiooni järel avanes venemeelses valitsuses olnud opositsioonil võimalus tulla võimule, et hakata Ukrainas ellu viima euroopalikku poliitikat ja pürgida Euroopa liikmesriigi staatuse poole. Sealjuures on uutel võimuorganitel väga keeruline ülesanne, kuna riiki on vaja hakata reformima hetkel, mil Ukraina on majanduslikus kriisis ja riigi sisepiirides, Donbassi ja Lugansi oblastis, toimub sõda. Sealjuures peavad Ukraina võimud suutma taastada kodanike usalduse poliitika ja poliitikute endi suhtes, et revolutsioonijärgselt rahutud Ukraina elanikud ei astuks üles uute võimude vastu. Ulatuslike ja arvukate reformide teostamisel on esmatähtis seadusandliku ja täidesaatva võimu sujuv koostöö ja sarnane arusaam sellest, milliseks Ukraina kujundata tahetakse. Vastasel juhul võib näiteks riigipea lubada Euroopa Liidule ja rahvale üht, ent reaalselt ei ole võimalik reforme ellu viia, kuna Ülemraadas olevad jõud seadusi vastu ei võta.

Ukrainas uueks presidendiks valitud Petro Porošenkol õnnestus tagada endale laiapõhjaline erakondlik toetus parlamendis, võites kõige rohkem kohti Ülemraadas. Sealjuures moodustati koalitsioonivalitsus viie erakonna vahel, kes suuresti presidendi nägemust Ukraina euroopastumisest jagavad. Üldiselt on Ukraina võimuladvikusse koondunud euroopameelsed jõud, mis annab hea eelduse kiirele reformiportsessile.

Autor leiab, et Ukrainas ulatuslike reformide läbiviimise seab enim ohtu ebastabiilne olukord riigi majanduses ja julgeolekus. Reformide pakett on niigi väga ambitsioonikas ja mahukas, puudutades väga paljusid ja erinevaid valdkondi. Peadmurdvaks ülesandeks saab seadusandlikul ja täidesaatval võimul üksmeele leidmine selles, mis on Ukraina jaoks praegu esmatähtis. Majanduslikult raske olukord ja sõda ida-Ukrainas võivad juhtida kõrvale võimuorganite tähelepanu, energia ja püüdlused olla president Porošenko plaani päraselt (Saakashvili 2015) valmis Euroopa Liiduga liitumiseks

aastaks 2020. Sellisel juhul enam presidendi jaoks vaid laiapõhjalisest toetusest parlamendis ei piisa. Selle kõrval hakkab mängima olulist osa nii presidendi kui ka peaministri liidri roll ja võimekus suunata võimuladvikut nii, et vajalikud kriteeriumid Euroopa Liiduga liitumiseks saaksid täidetud.

Poolpresidentiaalses süsteemis, nagu seda on Ukraina, hakkab aga rolli mängima võimujaotus liidrite vahel. President Porošenko ja peaminister Jatsenjuk on mõlemad küll euroopameelsed, ent sealjuures erinevatest parteidest, erinevate taustade ning erinevate poliitiliste programmidega. Kuna mõlemal on Ukraina reformiprotsessis oma sõna sekka öelda, on esmatähtis kahe jõu omavaheline läbisaamine ja arusaam võimu jaotusest. Kohe, kui üks hakkab teisele varvastele astuma, ei teki konflikt mitte ainult kahe liidri vaid ka koalitsioonivalitsuse ja esinduserakondade vahel. Autor leiab, et antud teemat oleks põnev lähemalt uurida just täidesaatva võimu konseptsioonis. Tuleks lähemalt uurida, milline on kahe võimujuhi mõju poolpresidentiaalses riigis reformisuutlikkusele ja reformiprotsessile siirde kontekstis.

KASUTATUD KIRJANDUS

Raamatud ja kogumikud:

Backes, U., Moreau, P. (2008) Communist and post-communist parties in Europe, *Vandenhoeck & Ruprecht*

Ghani, A., Lockhart, C. (2008) Fixing Failed States: A Framework for Rebuilding a Fractured World, *Oxford University Press*

Huber, J. (1996) Rationalizing Parliament: Legislative Institutions and Party Politics in France, *Cambridge/New York: Cambridge University Press*

Lijphart, A. (2009) Demokraatia Mustrid, *Tallinna Raamatutrükikoda*

Skach, C. (2005) Borrowing Constitutional Designs: Constitutional Law in Weimar Germany and the French Fifth Republic, *Princeton University Press*

Huber, J. (1996) Rationalizing Parliament: Legislative Institutions and Party Politics in France, *Cambridge/New York: Cambridge University Press*

Akadeemilised allikad:

Bentzen, N. (2015) Ukraine: Political Parties And The EU, *European Parliamentary Research Service* - <http://epthinktank.eu/2015/01/13/ukraine-political-parties-and-the-eu/> (viimati külastatud 15.05.2015)

Carothers, T. (2002) The End of the Transition Paradigm, *Journal of Democracy*, vol 13(1)

Diuk, N. (2014) Finding Ukraine, *Journal of Democracy*, 25(3)

Exadaktylos, T. (2007) Powerful Presidents: Obstacles or Catalysts in the Democratic Transition and Consolidation of Southeastern Europe? *Humanities and Social Sciences Postgraduate Conference* : *University of Exeter.*

http://www.imxa.gr/files/BalkanStudies_%281%29%20Exadaktylos%20final%2020021012.pdf (viimati külastatud 13.05.2015)

Kudelia, S. (2014) The House That Yanukovych Built, *Journal of Democracy*, 25(3)

Roper, S. (2002) Are All Semipresidential Regimes the Same? A Comparison of Premier-Presidential Regimes, *Comparative Politics*, vol 34 (3)

Olszanski, T. (2014) Ukraine's political parties at the start of the election campaign, *The Centre for Eastern Studies* - <http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2014-09-17/ukraines-political-parties-start-election-campaign> (viimati külastatud 15.05.2015)

Plattner, M., Diamond L. (2014) Documents of Democracy, *Journal of Democracy*, 25(3)

Schedler, A (1999) What is Democratic Consolidation?, *Journal of Democracy*, vol 9(2)

Siaroff, A (1999) Democratic Breakdown and Democratic Stability: A Comparison of Interwar Estonia and Finland. *Canadian Journal of Political Science*, vol 32 (1)

Veser, E. (1997) Semi-Presidentialism – Duvenger's Concept – A New Political System Model, *Universtiy on Cologne*, http://www.rchss.sinica.edu.tw/app/ebook/journal/11-01-1999/11_1_2.pdf (viimati külastatud 15.05.2015)

Meediaväljaanded

Barnato, K. (21.05.2015) Ukraine must work with Russia: President candidate, *CNBC*, <http://www.cnbc.com/id/101691727> (viimati külastatud 15.05.2015)

Bateson, I., Kyiv Post, Goncharova, O. (29.02.2014) Poroshenko and Yatsenyuk's parties maneuver for lead role in coalition. *Kyiv Post* - <http://www.kyivpost.com/content/ukraine/poroshenko-and-yatsenyuks-parties-maneuver-for-lead-role-in-coalition-369983.html> (viimati külastatud 15.05.2015)

BBC news (07.07.2014) Profile: Ukraine's President Petro Poroshenko, <http://www.bbc.com/news/world-europe-26822741> (viimati külastatud 30.04.2015)

Daily Mail (06.02.2015) French, German leaders push new peace plan for east Ukraine, <http://www.dailymail.co.uk/wires/ap/article-2940708/3-killed-shelling-rebel-stronghold-eastern-Ukraine.html> (viimati külastatud 15.05.2015)

Eesti Rahvusringhääling (01.05.2015) Porošenko: Ukrainasse saabub rahu siis, kui saame tagasi Krimmi ja Donbassi, <http://uudised.err.ee/v/c9ce176b-1ac6-4c4f-8978-e0c0a793b7cc> (viimati külastatud 15.05.2015)

Eesti Rahvusringhääling (02.04.2015) Jatsenjuki kinnitusel on nn vaikuseperioodil hukkunud 75 Ukraina sõjaväelast. Eesti Rahvusringhääling - <http://uudised.err.ee/v/07963ff2-aa92-4b8a-bcf8-11ed3ad23598> (viimati külastatud 15.05.2015)

Eesti Rahvusringhääling (17.03.2015) Ukraina ülemraada: isehakanud rahvavabariikide alad on ajutiselt okupeeritud territooriumid. Eesti Rahvusringhääling - <http://uudised.err.ee/v/8ffe9d29-0d31-403e-bb6e-0e2de0a49aa4> (viimati külastatud 15.05.2015)

Interfax - Ukraine (05.01.2010) Tigipko calling for depoliticization of relations between Ukraine and Russia in energy sphere, <http://en.interfax.com.ua/news/general/29248.html> (viimati külastatud 15.05.2015)

Interfax - Ukraine (07.12.2012) Ukraine's united opposition discussing formation of single party, <http://www.kyivpost.com/content/politics/ukraines-united-opposition-discussing-formation-of-single-party-317312.html> (viimati külastatud 15.05.2015)

Interfax-Ukraine (15.09.2014) Development party of Ukraine, 'Ukraine Forward!' and four more political forces team up in Opposition Bloc, <http://www.kyivpost.com/content/ukraine/development-party-of-ukraine-ukraine-forward-and-four-more-political-forces-team-up-in-opposition-bloc-364731.html> (viimati külastatud 15.05.2015)

Interfax – Ukraine (20.07.2012) EU leaders: Ratification of Association Agreement and DCFTA depends on settlement of Tymoshenko-Lutsenko issue, <http://www.kyivpost.com/content/politics/eu-leaders-ratification-of-association-agreement-a-310272.html> (viimati külastatud 18.05.2015)

Interfax – Ukraine (20.12.2012) Tigipko: European integration more advantageous to Ukraine than accession to Customs Union, <http://www.kyivpost.com/content/politics/tigipko-european-integration-more->

[advantageous-to-ukraine-than-accession-to-customs-union-318045.html](http://en.interfax.com.ua/news/general/215242.html) (viimati külastatud 15.05.2015)

Interfax - Ukraine (24.07.2014) UDAR, Svoboda quit parliamentary coalition, – <http://en.interfax.com.ua/news/general/215242.html> (viimati külastatud 30.04.2015)

Interfax - Ukraine (25.10.2014) Parliamentary elections not to be held at nine constituencies in Donetsk region and six constituencies in Luhansk region – CEC, <http://en.interfax.com.ua/news/general/230595.html> (viimati külastatud 30.04.2015)

Interfax – Ukraine (27.11.2014) Ukrainian parliament appoints Yatseniuk prime minister. Interfax-Ukraine - <http://en.interfax.com.ua/news/general/236676.html> (viimati külastatud 15.05.2015)

Nemõrja, G. (01.2005) Milline on uus Ukraina?, *Diplomaatia*, nr 16, <http://www.diplomaatia.ee/artikkel/milline-on-uus-ukraina/> (viimati külastatud 18.05.2015)

Olszanski, T. (02.04.2014) Petro Poroshenko is the favourite for the presidential elections in Ukraine, *The Centre of Eastern Studies*, <http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2014-04-02/petro-poroshenko-favourite-presidential-elections-ukraine> (viimati külastatud 18.05.2015)

Olszanski, T (26.11.2014) The Ukrainian coalition agreement, *The Center of Eastern Studies* - <http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2014-11-26/ukrainian-coalition-agreement> (viimati külastatud 16.05.2015)

Olszanski, T (29.10.2014) A strong vote for reform: Ukraine after the parliamentary elections, *The Centre for Eastern Studies* - <http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2014-10-29/a-strong-vote-reform-ukraine-after-parliamentary-elections> (viimati külastatud 15.05.2015)

Reimer, A. (07.12.2014) Ukrainalt oodatakse hüpet kuristikku, *Postimees+*, <http://majandus24.postimees.ee/3017093/ukrainalt-oodatakse-hupet-kuristikku> (viimati külastatud 17.05.2015)

Reuters (07.02.2015) Ukraine's Poroshenko Asks for Military Help From Allies, *The New York Times*, <http://www.nytimes.com/reuters/2015/02/07/world/europe/07reuters-ukraine-crisis-poroshenko.html?ref=world> (viimati külastatud 17.05.2015)

Roylance, T. (29.01.2015) Freedom Isn't Always Forever, *Freedom House*, <https://freedomhouse.org/blog/freedom-isn-t-always-forever#.VVXBiyHtmko> (viimati külastatud 15.05.2015)

RT News (30.10.2015) 'Premier of war': Czech president says Yatsenyuk not seeking peaceful solution for E. Ukraine. Autonomous Nonprofit Organization "TV-Novosti" - <http://rt.com/news/219595-ukraine-prime-minister-war/> (viimati külastatud 15.05.2015)

Saakashvili, M (11.05.2015) Poroshenko's hour Ds, *Politico*, <http://www.politico.eu/article/poroshenkos-four-ds-a-program-for-a-new-ukraine/> (viimati külastatud 16.05.2015)

Sukhov, O., Kyiv Post+ (24.02.2014) Opposition Bloc boosts rating by distancing itself from Yanukovych era, *Kyiv Post*, <http://www.kyivpost.com/content/kyiv-post-plus/opposition-bloc-boosts-rating-by-distancing-itself-from-yanukovych-era-369312.html> (viimati külastatud 15.05.2015)

Zuesse, E. (26.03.2015) Obama Now Sides w. Poroshenko to Unify Ukraine for Next Stage in the War, RINF Alternative News, <http://rinf.com/alt-news/featured/obama-now-seems-to-be-siding-w-poroshenko-eu-to-end-ukraines-war/> (viimati külastatud 18.05.2015)

Unian (13.09.2014) Яценюк піде на вибори окремо від «Блоку Порошенка». Unian - <http://www.unian.ua/politics/984408-yatsenyuk-pide-na-vibori-okremo-vid-bloku-poroshenka.html> (15.05.2015)

Varfolomeyev, O. (01.04.2015) Anti-Corruption Tide Sweeping Across Ukraine, *Eurasia Daily Monitor*, vol 12(60), http://www.jamestown.org/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=43729&tx_ttnews%5BbackPid%5D=7&cHash=2e2e6043ebf87292716433f1f722aced#.VVnJcvntmko (viimati külastatud 18.05.2015)

Muud allikad:

Central Election Commission (2014) Extraordinary parliamentary election 2014 - <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/wp001E> (viimati külastatud 15.05.2015)

Election Guide (25.05.2014) Ukraine: Election for president, <http://www.electionguide.org/elections/id/2338/> (viimati külastatud 15.05.2015)

European Forum (2015) Ukraine, European Forum for Democracy and Solidarity, <http://www.europeanforum.net/country/ukraine> (viimati külastatud 15.05.2015)

European Union Newsroom (2015) EU sanctions against Russia over Ukraine crisis, http://europa.eu/newsroom/highlights/special-coverage/eu_sanctions/index_en.htm (viimati külastatud 16-05-2015)

Freedom House (2011) Freedom in the World 2011, <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2011/ukraine#.VVXHciHtmko> (viimati külastatud 18.05.2015)

Gritšenko, A. (2014) Election Programm- <http://grytsenko.com.ua/prohrama-politychnoji-partiji-hromadjans-ka-pozytsija.html> (viimati külastatud 15.05.2015)

International Monetary Fund (30.04.2014) IMF Executive Board Approves 2-Year US\$17.01 Billion Stand-By Arrangement for Ukraine, US\$3.19 Billion for immediate Disbursement, <https://www.imf.org/external/np/sec/pr/2014/pr14189.htm> (viimati külastatud 17.05.2015)

OSCE (30.07.2014) Ukraine, Early Presidential Elections 25 May 2014: Final Report - <http://www.osce.org/odihr/elections/ukraine/120549> (viimati külastatud 15.05.2015)

Petro Porošenko Blokk (2014) Election Program, http://solydarnist.org/?page_id=874 (viimati külastatud 15.05.2015)

Presidendi kantslei (2014) President's address on the occasion of early parliamentary elections of October 26, <http://www.president.gov.ua/en/news/31081.html> (viimati külastatud 30.04.2015)

Rahvarinne (2014) Erakond Rahvarinne poliitiline platvorm - <http://nfront.org.ua/bazovi-dokumenti/programa> (viimati külastatud 17.05.2015)

Tõmošenko, J. (2014) Election Program, <http://www2.tymoshenko.ua/en/elections-2014/> (viimati külastatud 15.05.2015)

Ukraina Keskvõimiskomisjon (2014) - <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/wp300e?PT001F01=910> (viimati külastatud 15.05.2015)

World Bank Group (2014) Business Reforms for Starting a Business, <http://www.doingbusiness.org/reforms/overview/topic/starting-a-business> (viimati külastatud 17.05.2015)

SUMMARY

The preconditions for collaboration between executive and legislative power for carrying out reforms: an Ukrainian example

The aim of the current thesis is to examine how much do the executive and the legislative power in Ukraine coincident with their political programmes, to give an evaluation to the collaboration of the authorities and the preconditions for carrying out the reforms successfully. The circumstance, where either the government nor the parliament can't decide the necessity or reforms and the contents of it, might strongly harm the process of the reforms and their legitimacy.

After the Ukrainian revolution, the opposition in the pro-Russian government got the opportunity to come to the power and start performing European politics and endeavour the membership of the European Union. The authorities have a difficult mission, because the reforms must be executed at the moment, when Ukraine is in economic crisis and there is war in some parts in the internal borders, like Donbass and Luhansk Oblast. Collaboration between executive and legislative powers and the idea of what they want Ukraine to be, are essential for carrying out extensive reforms. Otherwise the head of the state can promise the European Union and people one thing, but in reality the reforms are impossible to accomplish, because the Verkhovna Rada will not accept statutes.

The new elected president Petro Poroshenko managed to guarantee a huge support in the parliament, winning the largest amount of mandates in the Supreme Council. The national government was formed with five parties, who share mostly the same views as the president. In general, Ukrainian political elite consists of pro-European power, which gives a good expectation, that the reforms are carried out quickly. The reforms are very ambitious and capacious, covering a lot and many different areas. The tough situation in economics and war might distract the authorities, to be ready to join the European Union in 2020, according to the plan of the president Poroshenko. In semi-presidential system, like Ukraine, the power distribution between the leaders will eventually play a role. President Poroshenko and prime minister Yatsenyuk are both pro-European, but they are from different parties with different backgrounds and political programmes. They both have a say in the Ukrainian reform process, therefore it is important that they

get along just fine and understand the distribution of power. Once the either one upsets the other, it will also drag the government and representative parties into a conflict.

The importance of the research study lies in the analysis, which shows just how well the Ukrainian internal policies work and how the collaboration between institutions facilitates or impedes carrying out reforms. For Ukraine, it is a key issue, because other semi-communistic countries have shown, that if a deadlock occurs between executive and legislative powers or the president, the reform process remains unfinished.

The bachelor's thesis is divided into two parts. Firstly, I will give an overview of the theoretical approaches, which focuses on consolidation of democracy and its influencing factors in transition states. The first part is furtherly divided into three subchapters. First of all, I point out the approach of Thomas Carotes's transition treatment. Secondly, I give a brief overview of different forms of governments. Lastly, I analyse how different types of government affect a society in the transition phase and the consolidation of democracy. Furthermore, in the second part, I observe the events in 2014 in Ukraine and give an evaluation for the preconditions for collaboration between executive and legislative powers. The empiric part of the thesis is divided into three subchapters. The first chapters focuses on the Ukrainian Revolution and the outcome of the early presidential elections. In the second part I give an detailed examination of how the election took place and which powers formed the government. Lastly, in the third, analytic subchapter, I give an evaluation to the coverage of political programmes, which are assigned by new political powers. This is also the precondition for carrying out reforms succesfully.